

Р Е Ц Е Н З И Я

ЗА

труда "Клавирна пасажна стилистика при изпълнение на виенска класика. Конкретен опит в Клавирен концерт № 3 от Бетховен"

НА

Куангхуун Лий, докторант в НБУ на самостоятелна подготовка

ОТ

проф. Димитър Христов, д.н.

От биографичната справка за Лий, която чухте, бих искал да отбележа няколко момента. Първо. Той започва докторска процедура в Германия. Вероятно поради трудности с немски език се прехвърля в България. У нас получава висока награда на конкурса "Панчо Владигеров" в Шумен. Второ. Записва се в НБУ със много слаби познания по английски език и никакви по български език. Поради това работата с него е много трудна. Трето. Слушах един от концертите му рецитали на пиано. Той е великолепен пианист със силна ръка, бързи пръсти и чувство за фраза, за драматургия, с висок емоционален градус. Блестящ е!

Чухте и параметрите на дисертационния труд, който е представил в тази изпълнителска докторантура. Не искам да ги повтарям.

А сега по същество.

Очевидно Лий има обширни познания и практика в работата си с клавирната литература на виенската класика. Това личи от осведомеността и от метода, който е избрал.

Методът му е представителен. Избира като аналитичен материал Концерт № 3 от Бетховен за пиано и оркестър. Съгласявам се с избора. Този концерт е на границата на Бетховеновия опит, който кореспондира с опита на Хайдн и Моцарт. В Концерт № 4 Бетховен тръгва по нови пътища, а в № 5 разтваря нови клавирни светове, които и днес чертаят бъдещи възможности. Клавирният концерт на Бетховен № 3 е този, който зряло и убедено обобщава клавирната пасажна техника на виенската класика.

В избрания клавирен концерт изважда примери с обобщителна стойност, представителни за цялата виенска епоха. Всеки пример е свят сам за себе си. Изрежда ги с кратък коментар. Не се опитва да прави рисковани обобщения, но наблюдателността му е впечатляваща. Ако аз си позволя систематизация, ще заявя: примерите се

сродяват в две групи - диатонични и хроматични.

Диатоничните са многобройни. Те са водещите за епохата. Разполагат се около стабилното положение на октавата, така ръката е устойчива. Разиграват пасажа вътре в октавата или чрез нея във външни движения. Разлагат акордови конструкции или играят с пръстови ситнежи в разни разположения. Те наистина са видими из цялото творчество на Моцарт. На Хайдн. В техния клавирен опит.

Хроматичните са силно ограничени в позиции - в завършващи формата разположения, със смисъла на драматургични цезури. И винаги са с пълния ред на хроматичните полутонове в една посока, нагоре или надолу, в бързини.

Ако Лий не е направил тези обобщения, то е защото опитът му в европейската класика макар и да е значителен, не му дава увереност и смелост. Но в избора на примерите и подредбата им се чувства тази скрита систематичност. Изявил е една скрита деликатност.

В ритмиката Лий правилно е изтеглил пасажи с шестнадесетинова конструкция, в равни шестнадесетинови последования, конфронтирал ги е с осминови триоли, а във финала на Концерта е посочил и шестнадесетиновите триоли. В пасажните конструкции липсват остри ритмични "игри", той не ги е забелязал, защото наистина отсъстват. Изключенията се единични.

Открил е два много съществени извода, които са научен принос с най-високо значение.

Първият. Разкрива връзката между темпо и нотационна картина. Бързите части са с бавен нотационен избор - осмини, четвъртини, половини. Пасажите се ориентират към шестнадесетини. Бавните части са с кратни нотни стойности, пасажите се ориентират към тридесет-и-вторини, шестдесет-и-четвъртини, дори сто-и-двадесет-и-осмини. Така бързите части зрително се забавят, пазят се от свръх бързи темпа. Бавните части се раздвижват зрително, пазят се от развличване. Великолепен извод!

Вторият. В последните тактове класическият концерт на XVIII век избира две решения - или стрето, или притихване на общото движение, забавяне, размиване, угасване и след това зрив на виртуозитет и силна динамика за край. Наблюдаваме го често. Бетховен избира първото решение, със стретност. Стретност чрез внезапно съкращаване на мерната единица, ускоряване на темпото за постигане на виртуозност.

Всичко това музикантите го знаят отдавна, но никой не се е осмелявал да го формулира в закономерност, а още по-малко да потърси следствията от различните решения. Следствията и Лий не прави. Спрял е там смелостта си...

В дисертацията на Лий силно впечатление прави лаконичността на словесния език. Лий използва изречения с 2-3 думи. С не повече от 4-5 срички. Това на английски език звучи добре. Но за българския словесен навик липсата на дълги изречения, на следствия, на разкрити причини прави шокиращо впечатление. Вероятно родният език на Лий - корейският - предполага такава лаконичност. Познавам други азиатски езици от този юго-източен регион на континента и затова си позволявам такава хипотеза. Освен това самият Лий говори така! Вслушайте се в звука на езика, в продължителността на фразите, в интонациите и ще се съгласите с мен. Освен това... Лий е музикант и за него тоновете са израз, водещото средство за изказ.

Лий не знае добре и английски език. Текстът на дисертацията му е редактиран вторично, иначе би бил трудно разбираем. Но ние редактираме и български текстове на български докторанти, редактираме всеки текст за публикуване, в тези практики няма нищо укоримо.

И така, пасажните особености на клавирната виенска класика са обобщени по емпиричен път, онагледени са вярно, скритата деликатна системност се възприема достатъчно убедително. Тук е основният принос на докторанта Лий.

В дисертацията си Лий е предприел още едно усилие, което изненадва. Описал е всички спонсори на всяка от 32-те клавирни сонати на Бетховен. Добавил е и спонсорите на 5-те клавирни концерта с оркестър на Бетховен. Получила се е интересна картина със социологически привкус. Кой спонсорират Бетховен? Клавирният? Виенските аристократи. Защо го правят? Защото Бетховен се издържа от хонорарите за своите клавирни сонати и концерти. Така те се опитват да задържат Бетховен във Виена. Очевидно се гордеят с него. За това твърдение имаме доказателства от историята. Освен това често спонсорите са повтарят при различни произведения. Вижда се, че не всички аристократи на Виена по списък спонсорират Бетховен. Правят го само най-увлечените. И още една причина да го спонсорират - той обучава техните деца в клавирно свирене. Ценят го като педагог. Опознават го като човек и социални проблеми. А глухотата на Бетховен увеличава проблемите му значително.

На пръв поглед добавянето на информацията за спонсориращите виенски аристократи и първичният анализ на тази информация изглежда като открояване от темата. Но това е на повърхностния поглед. Сега при тези систематизации един опитен музикавед може да продължи анализа и да открие неочаквано преки връзки между пасаж-

ната техника на Бетховен и спонсориращите практики спрямо него. Неочаквано е, но е възможно. Спонсориращите като родители, като любители или недостатъчно обиграни пианисти се движат в своето обучение между пасажните клишета на виенската класика, така умело и ярко демонстрирани от Бетховен в Концерт за пиано и оркестър № 3. Не е случаен този пасажен език, формиран във виенската класика. И Хайдн, и Моцарт живеят при същите социални условия, като тези на Бетховен. При Бетховен те се усложняват и задълбочават поради глухотата на Бетховен. Но тогава така се е музицирало, така са удивлявали с пасажни бързини и сръчности. Подготвяли са за тях своите ученици. А те идват от аристокрацията, от просветената ѝ част, в която има констатирани и разгърнати музикални заложби. Когато по-късно Бетховен започва да усложнява пасажната си техника в Концерт за пиано и оркестър № 5 и достига до внушителни пасажни ефекти, непознати за времето му, Бетховен вече не е създавал за аристокрацията, а за нови професионални умения на музикантите и за разгръщане на нови вкусове и преживявания в своята публика. А тя излиза извън аристокрацията. Включва и третото съсловие, това на буржоазията, богатата вече прослойка в обществото. Времето тръгва напред...

Библиографията в дисертацията не е особено обилна, отново е лаконична, но е достатъчна и показва познания за съществуващата научна и енциклопедична литература.

Приносите са достатъчни.

Предлагам на почитаемото жури да присъди на Куангхуун Лий докторската степен. За нас е радост да помогнем на един блестящ млад корейски пианист да вземе научна степен и да отворим така вратите за него в евентуална педагогическа кариера.

София, 2 юли 2016

Димитър Христов